

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-30>

УДК 368.01

Нечипорук Людмила Володимирівнадоктор економічних наук, професор,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0876-8861>**Liudmyla Nechyporuk**

V.N. Karazin Kharkiv National University

СТРАХОВА ПІДТРИМКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ**INSURANCE SUPPORT SUSTAINABLE DEVELOPMENT
OF ECONOMY**

Анотація. Визначено, що страхова галузь має у своєму розпорядженні величезний набір інструментів сприяння сталому розвитку економіки, від швидкого врегулювання збитків, що обумовлені настанням страхової події, так і надання рекомендацій щодо запровадження заходів мінімізації настання їх негативних наслідків. Доведено, що на глобальному рівні страхова галузь зорієнтована на створення організаційної інфраструктури, яка вирішує безліч питань, пов'язаних із екологічними «Е», соціальними «S» та управлінськими «G» проблемами, зібраними під парасолькою «ESG». Основна увага в останні роки була зосереджена на «Е» (екологічних) ризиках, зокрема ризиках, пов'язаних із кліматом. Розглянуто Принципи сталого страхування (PSI), дотримання яких відповідає задуму сталого страхування як такого стратегічного підходу, згідно з яким усі дії в страховому ланцюжку вартості, включаючи взаємодію із зацікавленими сторонами, здійснюються шляхом виявлення, оцінки, управління та моніторингу ризиків і можливостей, пов'язаних із екологічними, соціальними та управлінськими проблемами. Визначено, що стале страхування спрямоване на зниження ризику, розробку інноваційних рішень, покращення ефективності бізнесу та сприяння екологічній, соціальній та економічній стійкості, чому можуть посприяти нові трансформаційні технологічні тенденції, серед яких визначальною є поширювання штучного інтелекту.

Ключові слова: страхування, сталий розвиток економіки, стале страхування, соціальна стійкість, страховий бізнес.

Summary. The author proves that insurance industry's core business is to understand, manage and carry risk. We depend on the trust people place in our industry to fulfil its obligations. Through risk prevention and risk reduction and by sharing risks over many shoulders, the insurance industry helps protect society, fosters innovation and underpins economic development. These are key contributions to a well-functioning and sustainable society that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs. The article emphasizes that insurance industry has at its disposal a huge set of tools for promoting the stability of the economy, both by quickly settling losses caused by the occurrence of an insurance event, and by providing recommendations on the implementation of measures to minimize their negative consequences. Our world is facing increasing environmental, social and governance (ESG) challenges. This changing risk landscape is leading to diverse, interconnected and complex risks, and presents new opportunities. Globally, the insurance industry has been proven to be focused on creating an organizational infrastructure that addresses a multitude of issues related to environmental "E", social "S" and governance "G" issues gathered under the umbrella of "ESG". Much of the focus in recent years has been on "E" (environmental) risks, particularly climate-related risks. The Principles of Sustainable Insurance (PSI) are considered, the observance of which corresponds to the idea of sustainable insurance as such a strategic approach, according to which all actions in the insurance value chain, including interaction with stakeholders, are carried out by identifying, assessing, managing and monitoring risks and opportunities related to environmental, social and management problems. The author's position that we will use our intellectual, operational and capital capacities to implement the PSI across our spheres of influence, subject to applicable laws, rules and regulations and duties owed to shareholders and policyholders. The author proves that sustainable insurance is aimed at reducing risk, developing innovative solutions, improving business efficiency and promoting environmental, social and economic sustainability, which can be facilitated by new transformative technological trends, among which the spread of artificial intelligence is decisive.

Keywords: insurance, sustainable development of economy, sustainable insurance, social sustainability, insurance business.

Наш світ стикається з дедалі більшими екологічними, соціальними та управлінськими проблемами, що зумовлює підвищення ймовірності настання різноманітних, взаємообумовлених і складних ризиків. Саме страхування є механізмом управління ризиками та захисту майнових інтересів щодо матеріальних цінностей, відповідальності, життя, здоров'я, працездатності людей. Саме страхова галузь, що спеціалізується на розумінні, управлінні, попередженні ризиків відкриває додаткові перспективи запобігання та зниженню ймовірності настання ризиків, сприяє інноваціям і підтримує економічний розвиток, що й є ключовим внеском галузі у забезпечення сталого розвитку, підґрунтям якого є узгодження темпів економічного та соціального розвитку з можливостями природних систем з метою задоволення потреб у сучасності без загрози спроможності задоволення потреб майбутнім поколінням.

Постановка проблеми. Парадигма сталого розвитку економіки вимагає змін функціонування традиційних інститутів. Немає виключень і для страхування. Навпаки, на наш погляд, страхування є опорою стійкого сталого розвитку бо є механізмом управління ризиками та захисту майнових інтересів щодо різноманітних матеріальних цінностей, життя, здоров'я, працездатності та відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема сталого розвитку економіки досліджувалася досить значною спільнотою науковців. Автором інноваційної економічної теорії сталого розвитку вважається провідний дослідник економічних аспектів забруднення довкілля, колишній економіст Світового банку Герман Дейлі. В монографії «По-за зростанням: економічна теорія сталого розвитку» він характеризує «сталий розвиток» як гармонійний, збалансований, безконфліктний прогрес як всієї земної цивілізації, так і певних груп країн, регіонів, окремих країн нашої планети, коли в процесі неухильного інноваційного інтенсивного економічного розвитку позитивно вирішується комплекс питань щодо збереження довкілля, ліквідації експлуатації, бідності та дискримінації як кожної окремо взятої людини, так і цілих народів чи груп населення, у тому числі за етнічними, расовими чи статевими ознаками [1].

Термін «сталий розвиток» на Конференції ООН у 1992 році в рамках прийняття «Порядку денного на XXI століття» (Agenda XXI) визначався як «розвиток, що задовольняє потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби».

Відомий професор економіки Беккерман Вілфред у своєму дослідженні сталого розвитку змушує політиків задуматися про те, чи мають майбутні покоління права, які морально обмежують і

переважають вимоги тих, хто живе сьогодні, особливо тих, які живуть у жахливій бідності [2].

В Глобальному звіті про сталий розвиток (GSDR), авторами якого є: Аннукка Берг, Ріана Антікайнен, Ернесто Хартікайнен, Сарі Кауппі, Петрус Каутто, Девід Лазаревич, Сандра Пієсік, Лаура Сайку визначено, що досягненню 17 цілей сталого розвитку (ЦСР), затверджених ООН у 2015 році, може посприяти перехід до циркулярної економіки. В звіті надано інформацію про циркулярну економіку (її концепція, історія, потенціал, бізнес-можливості, управління та вимірювання). Доводиться, що рух до циркулярної економіки відкриває величезні можливості для різного роду бізнесів, і що впровадження циркулярності економіки може бути дієвим способом подолання бідності. Проте системні та руйнівні зміни, необхідні для переходу до економіки замкнутого циклу, не відбудуться без суттєвих змін у існуючих регуляторних структурах [3].

Метою статті є огляд сучасних тенденцій в страхуванні в контексті їх відповідності запитам сталого розвитку економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Страхування має вирішальне значення для економічного розвитку, оскільки воно забезпечує економічну діяльність, захищаючи життя, засоби до існування та активи від страхових ризиків. Страхування також діє як амортизатор несприятливих подій, надає критичні послуги зі зниження ризиків і допомагає залучити приватний капітал в економіку. Стале страхування – це стратегічний підхід, згідно з яким усі дії в страховому ланцюжку вартості, включаючи взаємодію із зацікавленими сторонами, здійснюються шляхом виявлення, оцінки, управління та моніторингу ризиків і можливостей, пов'язаних із екологічними, соціальними та управлінськими проблемами. Стале страхування спрямоване на зниження ризику, розробку інноваційних рішень, покращення ефективності бізнесу та сприяння екологічній, соціальній та економічній стійкості [1].

Страхові компанії за своєю безпосередньою функціональністю вирішують безліч проблем, комплекс яких визначається як ESG, тобто обумовлені із екологічними (environmental) «E», соціальними (social) «S» та управлінськими (governance) «G» проблемами. В цілому є усвідомлення складності вирішення означених проблем і розуміння, що завдання їх подолання навряд чи стане легшим найближчим часом, оскільки кожен елемент створює свої потенційно складні економічні, правові та репутаційні ризики.

З метою підтримки переходу до сталої та інклюзивної економіки в 1992 році була заснована Фінансова ініціатива Програми ООН з навколишнього середовища/UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME FINANCE INITIATIVE (UNEP FI). UNEP FI об'єднує понад

500 банків і страхових компаній з активами, що перевищують 170 трлн дол. США, діяльність яких спрямована на впровадження Принципів відповідальної банківської діяльності та Принципів сталого страхування (PSI).

Розглянемо Принципи сталого страхування/Principles for Sustainable Insurance (PSI), що започатковані на Конференції ООН зі сталого розвитку 2012 року, та є основою для глобальної страхової галузі в контексті керування екологічними, соціальними і управлінськими ризиками/environmental, social, and governance (ESG) у бізнес-операціях. Виокремлено чотири принципи, що знайшли втілення на певних етапах діяльності страховиків:

1) *включення в процес прийняття рішень в екологічних, соціальних та управлінських питаннях, що пов'язані з страховим бізнесом, що потребує таких дій: розробки стратегії компанії на рівні правління та виконавчого керівництва для виявлення, оцінки, управління та моніторингу питань ESG у бізнес-операціях, з врахуванням програм найму, навчання та залучення працівників; управління ризиками та андерайтингу (встановлення процесів для виявлення та оцінки проблем ESG що властиві портфелю, інтеграція ESG у процеси управління ризиками, андерайтингу та достатності капіталу); розробки продуктів і послуг, що як знижують ризики, так і сприяють кращому управлінню ними; управління прагненнями потенційних клієнтів (швидка, прозора, своєчасна реакція на розгляд претензій, чіткі та зрозумілі пояснені); адаптації продажів та маркетингу відповідно до ESG; інтеграції питань ESG у процес прийняття інвестиційних рішень;*

2) *співпраця з клієнтами та діловими партнерами щодо підвищення обізнаності про ESG, керування ризиками та розробки відповідних рішень;*

3) *координація зусиль з урядами, регуляторними органами та іншими ключовими зацікавленими сторонами в ESG, що обумовлює необхідність забезпечення підтримки пруденційної політики, розробки інтегрованих підходів до управління ризиками та рішень щодо передачі ризиків, співпраці з академічною та науковою спільнотою для сприяння дослідницьким та освітнім програмам з питань ESG у контексті страхового бізнесу; зі ЗМІ для підвищення обізнаності громадськості щодо питань ESG та ефективного управління ризиками;*

4) *підзвітність, прозорість та моніторинг прогресу компанії в управлінні питаннями ESG, що передбачає постійний діалог з клієнтами, регуляторними органами, рейтинговими агентствами та іншими зацікавленими сторонами [4–5].*

Впровадження Принципів сталого страхування ініціює формування та активну діяльність певних інституцій. Варто згадати про Мюнхенську ініціативу кліматичного страхування/Munich Climate Insurance Initiative (МСІІ), що розпочала свою діяльність у квітні 2005 року як благодійна

організація представниками страхових компаній, дослідницьких інститутів та неурядових організацій у відповідь на зростаюче усвідомлення того, що страхові рішення можуть відігравати важливу роль у адаптації до клімату.

МСІІ зосереджується на розробці рішень щодо ризиків обумовлених зміною клімату, та що стосуються, в першу чергу, найбідніших і найуразливіших верств населення в країнах, що розвиваються [6]. В свою чергу МСІІ у співпраці з ООН було організовано таку інституцію як V20 Sustainable Insurance Facility (V20 SIF), що є проектним механізмом, створеним для підтримки розробки та впровадження кліматично-розумних страхових рішень для мікро-, малих і середніх підприємств (ММСП) у країнах вразливих до кліматичних змін. Якщо спочатку до складу V20 SIF увійшло 20 країн, то надалі їх чисельність збільшилася до 68, включно з країнами Латинської Америки та Карибського басейну, Африки та Близького Сходу та Азіатсько-Тихоокеанського регіону [7].

Складно переоцінити важливість впровадження кліматично-розумних страхових рішень для мікро-, малих і середніх підприємств (ММСП) у країнах вразливих до кліматичних змін тому, що на мікро-, малі та середні підприємства у країнах V20 SIF припадає 70% зайнятості та 40% загального ВВП. Однак саме такі підприємства не мають відповідного страхового захисту (тільки менше 15% цих підприємств мають адекватне покриття).

Саме V20 SIF сприяє розробці та впровадженню нового страхового покриття та послуг, що відшкодовують наслідки як стихійного лиха, так і негативних наслідків переходу до альтернативних видів енергетики. V20 SIF співпрацює як з організаціями, які вже мають масштабні відносини з ММСП, такими як банки, мікрофінансові установи, цифрові платформи та інші, щоб визначити кліматичні ризики та розробити рішення для їх подолання, так і з державними установами, що забезпечує ефективне державно-приватне партнерство щодо оцінки потреб бенефіціарів, надання потенційним партнерам експертного розуміння страхового ринку.

Важливою є також інституція Net Zero Insurance Alliance (NZIA), що створена за підтримки ООН в липні 2021 року на кліматичному саміті G20 в Італії. Її метою є сприяння переходу страхової галузі до економіки з низьким вмістом вуглецю. NZIA створено такими глобальними акторами страхування та перестраховування: AXA (голова NZIA), Allianz, Aviva, Generali, Munich Re, SCOR, Swiss Re та Zurich Insurance Group, що наголошує на їх ролі у переході до вуглецево-нейтральної економіки, а також у сприянні створенню методології, що дозволяє, наприклад, перевізникам вимірювати викиди та з допомогою технологічних інновацій знаходити способи їх зменшення. Перехід до чистого нульового андерайтингу портфелів є

кроком до інвестиційних зобов'язань, які є більш поширеними, але те, як вони цього досягнуть, залежить від кожної компанії, яка обирає власний шлях до мети. Згідно з United Nations Environment Programme (UNEP), чистий нульовий викид парникових газів до 2050 року відповідатиме максимальному підвищенню температури на 1,5°C порівняно з до індустріальним рівнем до 2100 року [8–9].

Страховики мають перспективи бути ініціаторами у справі переходу до низьковуглецевої економіки, враховуючи їх вирішальну роль як андеррайтерів так і інституційних інвесторів у вуглецевих галузях.

Багатонаціональна страхова компанія Aviva зі штаб-квартирою в Лондоні (Велика Британія), що має близько 18 млн клієнтів на основних ринках Великої Британії, Ірландії та Канади стала першою великою страховою компанією, що оголосила, мету нуль чистої вартості (Net Zero) до 2040 року. Aviva встановила терміни вилучення та припинення страхування для компаній, які отримують понад 5% доходу від вугілля або менш традиційних видів викопного палива, таких як бітумінозні піски чи горючі сланці, якщо вони не підписали ініціативу Science Based Targets (SBTi), що передбачає науково обґрунтовані цілі та чітко визначені шляхи до скорочення викидів [10].

Рахувалося, що менш відчутним для бізнесу, на відміну від проблем навколишнього середовища та управління, є соціальні чинники. Але пандемія та війна в Україні мають глобальні соціально-економічні наслідки, що на фоні ухвалених Цілей сталого розвитку ООН (ЦСР) у 2015 р., зумовлює потребу миттєвої реакції суспільства на виклики соціальної сталості, що й пояснює зсув динаміки ESG у бік «S». Це особливо актуально для страхової галузі, як такої, що приймає та запобігає ризики, відшкодовує збитки, а також визнана вагомою в контексті інвестиційних ресурсів.

Останнім часом створюються рекомендації щодо концептуальних основ внеску страхової галузі в соціальну сталість, що спирається модель трьох сфер Протоколу про парникові гази (ПГ)/Greenhouse Gas (GHG) (таблиця 1).

Систематичний підхід до оцінки впливу страхової компанії на її співробітників, партнерів у ланцюжку створення вартості, клієнтів і громади дозволить максимізувати позитивний соціальний вплив, що

виникає від основної діяльності страхування; захистити ці переваги шляхом ретельного пом'якшення потенційно негативного впливу; визначити можливості для додаткових, комерційно життєздатних соціальних виплат. Задля реалізації такого підходу також пропонується переглянути поточні бізнес-моделі в контексті забезпечення переходу:

- від чистої передачі ризику до поєднання передачі ризику та його превенції;
- до комерційно життєздатного інклюзивного страхування, що забезпечується використанням цифрових технологій і наскрізною обробкою в поєднанні з андеррайтингом на основі портфеля (тобто в різних сферах діяльності).

Безперечно, врахування соціальних аспектів в контексті не тільки ризиків, а й можливостей, потребує усунення прогалин страхового захисту з урахуванням державно-приватного партнерства як багатообіцяючого шляху до надання страхових продуктів з соціальними ризиками. Це важливо і в контексті «G» (управління) в ESG системі.

До того ж відповідальному корпоративному управлінню сприяють й нові трансформаційні технологічні тенденції, серед яких визначальною є поширювання штучного інтелекту (ШІ)/Artificial intelligence (AI). Розмір глобального генеруючого штучного інтелекту на страховому ринку до 2032 року становитиме 5,5 млрд доларів США з нинішніх 346,3 млн доларів США та зростатиме на 32,9% протягом наступного десятиліття [12]. Розширення ринку генеративного штучного інтелекту в страховій галузі значною мірою можна пояснити його значним впливом на операційну ефективність.

Страховики все частіше використовують алгоритми штучного інтелекту для оптимізації критичних процесів, таких як обробка претензій, андеррайтинг і адміністрування полісів. Це породжує певні зміни управління. Наприклад, вимагає адаптації менеджерів до робочого середовища, більш насиченого ШІ, що потребує вирішення юридичних та етичних проблем, пов'язаних з використанням ШІ на всіх рівнях, щоб забезпечити прозорість, захист даних і справедливість. В страхуванні ШІ вже використовують з метою:

- встановлення тарифів на страхові продукти та з'ясування того, як залучити клієнтів до страхового бізнесу;

Таблиця 1 – Трирівневий підхід страхової компанії до управління соціальною сталістю

Сфера	Зміст
Сфера 1	Може охопити соціальний вплив страхової компанії на все, що компанія безпосередньо контролює, перш за все на своїх працівників.
Сфера 2	Може охоплювати вплив страхової компанії на громади безпосередньо через його діяльність і опосередковано через його працівників (наприклад, волонтерство працівників).
Сфера 3	Включатиме соціальні наслідки страхової компанії по всьому ланцюжку створення вартості, від прийняття ризику та обслуговування до інвестування, як на початку (вплив «S» на та партнерів у ланцюжку створення вартості), так і надалі по ланцюжку (вплив «S» на клієнтів та об'єкти інвестування).

Джерело: складено автором за даними [11]

– покращення управління витратами за допомогою хмарних технологій, що вважаються основоположними для досягнення більшості цілей цифрової трансформації, оскільки є ключовим чинником робочої сили та операційної гнучкості, бо забезпечують більшу швидкість розгортання та більш швидке масштабування продуктів;

– оптимізації процесу андеррайтингу шляхом точної кількісної оцінки неструктурованих і якісних даних, таких як соціальні медіа та стрічки новин, статистика з публічних джерел і третіх сторін, і встановлення комплексного профілю ризику в спосіб, який легко інтерпретувати;

– покращення досвіду клієнтів, одночасно підвищуючи ефективність операторів і команди обслуговування (чат-боти, які можуть направляти клієнтів до найкращого доступного консультанта, є популярним використанням, але штучний інтелект може зробити набагато більше);

– виявлення шахрайства за рахунок аналізу великих наборів даних з точки зору ризиків, що дозволяє мати цілісне уявлення про клієнтів і допомагає визначити, чи були вони раніше причетні до шахрайства.

В той же час варто звернути увагу, що Munich Re вже продемонстрував, як ІІІ в рамках традиційних страхових полісів може стати значним неочікуваним ризиком для портфелів страховиків бо спричиняє як правові, так і етичні проблеми, деякі з яких вже зазнають судових розглядів, а інші стають центром регулятивних розробок [13].

Висновки. Страхова галузь має у своєму розпорядженні величезний набір інструментів сприяння сталості суб'єктам економіки, чи то шляхом швидкого врегулювання збитків, що обумовлені настанням страхової події, щоб зберегти бізнес на плаву; усунення ризиків з балансів компаній для зменшення їхнього впливу на кризу діяльності або надання рекомендацій щодо зменшення та управління ризиками.

На глобальному рівні страхова галузь зорієнтована на створення організаційної інфраструктури, яка вирішує безліч питань, пов'язаних із екологічними «Е», соціальними «S» та управлінськими «G» проблемами, зібраними під парасолькою «ESG». Основна увага в останні роки була зосереджена на «Е» (екологічних) ризиках, зокрема ризиках, пов'язаних із кліматом. Були визначені Принципи сталого страхування (PSI), дотримання яких відповідає задуму сталого страхування як такого стратегічного підходу, згідно з яким усі дії в страховому ланцюжку вартості, включаючи взаємодію із зацікавленими сторонами, відбуваються шляхом виявлення, оцінки, управління та моніторингу ризиків і можливостей, пов'язаних із екологічними, соціальними та управлінськими проблемами.

Стале страхування спрямоване на зниження ризику, розробку інноваційних рішень, покращення ефективності бізнесу та сприяння екологічній, соціальній та економічній стійкості, чому можуть посприяти нові трансформаційні технологічні тенденції, серед яких визначальною є поширення штучного інтелекту.

References:

1. Herman E. Daly Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development. Available at: <http://pinguet.free.fr/daly1996.pdf>
2. Beckerman Wilfred A Poverty of Reason: Sustainable Development and Economic Growth. Independent Institute (2015), 137 p.
3. Circular Economy for Sustainable Development. Reports of the Finnish Environment Institute 26/2018. Available at: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/75f6f473-a071-4340-b096-dbb2da1d13b5/content>
4. Principles for Sustainable Insurance (UNEP FI). Available at: <https://www.unepfi.org/insurance/insurance/>
5. PSI Board. Available at: <https://www.unepfi.org/insurance/insurance/psi-board/>
6. Munich Climate Insurance Initiative. Available at: <https://climate-insurance.org/>
7. The V20 Sustainable Insurance Facility. Available at: <https://www.unepfi.org/the-v20-sustainable-insurance-facility/>
8. Public statement by the United Nations Environment Programme on the UN-Convended Net-Zero Insurance Alliance. Available at: <https://www.unepfi.org/industries/insurance/public-statement-by-the-united-nations-environment-programme-on-the-un-convended-net-zero-insurance-alliance/>
9. Allianz Global Corporate & Specialty створює внутрішню організацію для ESG. Available at: <https://forinsurer.com/news/22/12/22/42171?hl=Net>
10. Most Significant Insurers Steps to Build ESG Infrastructure. Available at: <https://beinsure.com/insurers-steps-to-build-esg/>
11. Kai-Uwe Schanz How Insurers are Contributing to Social Sustainability? Role of Insurance in ESG. Available at: <https://beinsure.com/role-insurance-in-promoting-esg/>
12. Global Generative AI in Insurance Market Size Worth \$5,5 bn by 2032. Available at: <https://beinsure.com/global-generative-ai-insurance-market/>
13. Artificial Intelligence Becomes an Unexpected Risk for Insurance. Available at: <https://beinsure.com/artificial-intelligence-unexpected-risk-insurance/>

Стаття надійшла до редакції 11.04.2024